

www.dereta.rs

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
NOCTURNES:
Five Stories of Music and Nightfall
Kazuo Ishiguro

Copyright © Kazuo Ishiguro, 2009
Copyright © ovog izdanja dela *Dereta*

KAZUO IŠIGURO

NOKTURNA

Pet priča o muzici i sutonu

Prevod sa engleskog
Arijana Božović

Beograd
2018.
DERETA

Za Deboru Rodžers

KRUNER¹

¹ *Crooner* (am. engl.) – pevač tihog, intimnog stila, balader; od glagola *to croon* – pevušiti. (Sve napomene u tekstu su prevodiočeve.)

Tog jutra kad sam među turistima ugledao Tonija Gardnera, ovde u Veneciji upravo je stizalo proleće. Već smo nedelju dana nastupali na pjaci – pravo olakšanje, mogu vam reći, posle svih onih sati gušenja u dnu kafića, gde su se gosti spotali o nas na putu ka stepeništu. Povetarac se tog jutra pojačao, pa su krila naše nove-novcate tende lepršala na sve strane, ali svi smo se osećali malo vedrije i svežije, a verujem da se to primećivalo i u našoj svirci.

Ali sad govorim kao da sam stalni član benda. U stvari, ja sam jedan od „cigana”, kako nas zovu ostali muzičari, jedan od onih što dežuraju na pjaci, da bi uskočili u neki od tri kafanska orkestra kad se ukaže potreba. Najviše sviram u kafiću „Lavena”, ali kad zavlada popodneva gužva, dešava se da odsviram jedan set s momcima iz „Kvadrija”, skoknem do „Florijana”, pa se preko trga vratim u „Lavenu”. Sa svima se tu lepo slažem – čak i sa kelnerima – i u svakom drugom gradu dosad bih već imao stalni posao. Ali na ovom mestu, toliko opsednutom tradicijom i prošlošću, sve je okrenuto naglavačke. Bilo gde drugde, to što ste gitarista samo bi vam išlo u prilog. Ali ovde? Gitara!

Šefovi kafića nisu ubeđeni. Suviše je to moderno, turistima se neće dopasti. Nabavio sam jesenas stari džezerski model sa ovalnim otvorom, na kakvom je hladno mogao svirati i Đango Rajnhart, tako da nije bilo šanse da neko pomisli da sam roker. Donekle je to olakšalo stvari, ali šefovi kafića, njima nikad ugoditi. Zapravo, ako ste gitarista, možete biti i Džo Pas, ali niko vam na ovom trgu neće ponuditi stalni angažman.

Pa onda i ta sitnica što nisam Italijan, a kamoli Venecijanac. Isto važi i za onog krupnog Čeha što svira alt saksofon. Svi nas lepo prihvataju, potrebni smo ostalim muzičarima, ali nekako se ne uklapamo u zvanični profil. Samo ti čuti i sviraj, tako nam uvek govore šefovi kafića. Onda turisti neće znati da nisi Italijan. Obuci sako, zaliži kosu, stavi tamne naočare, niko neće primetiti razliku, samo pazi da ne otvaraš usta.

Ali nije meni ni tako loše. Sva tri kafanska orkestra, pogotovu kad moraju da sviraju u isto vreme pod suparničkim tendama, svakom je tu potrebna gitara – nešto lagano, postojano, ali s pojačalom, da dumbara akorde iz pozadine. Sigurno pomišljate: tri benda sviraju istovremeno na istom trgu, pa to mora da je atak na uši. Ali dovoljno je velika Pjaca San Marko da i to proguta. Turista će u šetnji trgom čuti kako se jedna melodija utišava, druga pojačava, kao kad okrećete dugme na radiju. Ako nešto turistima ne prija u prevelikim dozama, onda je to klasika, sve one instrumentalne verzije slavnihi arija. Dobro, ovo je San Marko, nikome nije do najnovijih pop hitova. Ali tu i tamo požele i nešto poznato, možda neku staru stvar Džuli Endruz, ili temu iz nekog poznatog filma. Sećam

se kako sam prošlog leta, šetkajući od benda do benda, za jedno popodne devet puta odsvirao temu iz *Kuma*.

Kako god bilo, svirali smo tog prolećnog jutra pred ovećom grupom turista, kad sam spazio Tonija Gardnera kako sedi sam nad svojom kafom, bezmalo tačno ispred nas, možda šest metara od naše tende. Stalno na trgu viđamo slavne ljude, nikad se zbog toga ne potresamo. Na kraju numere, možda će momci iz benda tiho razmeniti utiske. Gle, pa to je Voren Biti. Gle, eno Kisindžera. Ona tamo žena, ta je igrala u filmu gde ona dvojica zamenjuju lica. Na to smo navikli. Ovo je, na kraju krajeva, Pjaca San Marko. Ali kad sam shvatio da tamo sedi Toni Gardner, to je bilo nešto drugo. I te kako sam se uzbudio.

Toni Gardner bio je miljenik moje majke. Tamo kod nas, u doba komunizma, stvarno je bilo teško doći do takvih ploča, ali majka je imala skoro celu njegovu kolekciju. Kad sam bio dečak, nehotice sam izgrebao jednu od tih dragocenih ploča. Stan je bio tako skućen, a ja dete, ne drži me mesto, posebno u hladnim mesecima kad vam ne daju napolje. I tako sam u igri skakao s naše male sofe na fotelju, i u jednom trenutku sam se omakao i potkačio gramofon. Iгла je zastrugala po ploči – bilo je to mnogo pre kompakt-diskova – pa je majka došla iz kuhinje i počela da viče na mene. To me je baš pogodilo, ne samo zato što je vikala na mene već i zato što je posredi bila ploča Tonija Gardnera, a znao sam koliko joj to znači. I znao sam da će odsad i ta ploča sve vreme krckati dok on pevuši one američke pesme. Dosta godina kasnije, kad sam radio u Varšavi i saznao da se ploče prodaju na crno, nabavio sam majci zamene za sve iskrzane albume Tonija Gardnera, pa i za onaj što sam ga izgrebao. Trebalo mi

je više od tri godine, ali strpljivo sam ih prikupljao, jedan po jedan, i svaki put kad joj dođem u posetu, doneo bih neki novi.

Shvatate sad zašto sam bio toliko uzbuđen kad sam ga prepoznao, na jedva šest metara od sebe. U prvi mah nisam mogao da poverujem, pa sam možda zakasnio za jedan takt u promeni akorda. Toni Gardner! Šta bi rekla moja draga majka da je mogla znati! Zbog nje, zbog uspomene na nju, morao sam da mu priđem i nešto kažem, makar mi se posle svi u bendu smejali i govorili da se ponašam kao belboj.

Ali naravno da nisam mogao istog časa jurnuti ka njemu, rušeći usput stolove i stolice. Prvo smo morali da završimo set. Bila je to agonija, verujte, još tri-četiri numere, a očekivao sam da on svakog sekunda ustane i ode. Ali seдео je tamo i dalje, sam, zurio u svoju kafu, mešao je kao da ga živo zanima šta mu je to kelner doneo. Izgledao je kao i svaki američki turista, u svetloplavoj polo majici i komotnim sivim pantalonama. Ona njegova kosa, tako tamna, tako sjajna na omotima starih ploča, bila je skoro sasvim bela, ali još uvek bujna i besprekorno začešljana kao nekad. U trenutku kad sam ga spazio, držao je tamne naočare u ruci – sumnjam da bih ga inače prepoznao – ali dok je naš set odmicao a ja ga posmatrao, stavio ih je na nos, skinuo, pa opet stavio. Izgledao je obuzet mislima i bio sam razočaran što zapravo i ne sluša kako sviramo.

Stigli smo tako i do kraja seta. Šmugnuo sam iz tende ne rekavši nikom ništa, probio se do stola Tonija Gardnera, i tu me je obuzela panika jer nisam znao kako da započnem razgovor. Stajao sam mu iza leđa, ali njega je neko šesto čulo navelo da se osvrne i pogleda u mene

– valjda zato što su mu godinama prilazili obožavaoci – i sledećeg trenutka već sam se predstavljao, objašnjavao koliko ga poštujem, kako sviram u bendu koji je malopre slušao, kako ga je moja majka obožavala, sve u jednom rafalu. Slušao je ozbiljnog lica, povremeno klimajući glavom kao da mi je lekar. Pričao sam kao navijen, a on bi tek tu i tamo rekao: „Zaista?” Posle nekog vremena učinilo mi se da je trenutak da odem i već sam počeo da uzmičem kad je rekao:

„A ti si, kažeš, iz neke od onih komunističkih zemalja. Mora da je bilo teško.”

„Sve je to prošlost.” Živahno sam slegnuo ramenima. „Sada smo slobodna zemlja. Demokratska.”

„Dobra je to vest. A to nam je tvoj bend malopre svirao. Sedi. Jesi li za kafu?”

Rekao sam kako ne bih voleo da smetam, ali sad je gospodin Gardner postao uporniji. „Ne, ne, sedi. Tvoja majka, kažeš, volela je moje ploče.”

Seo sam, dakle, i nastavio s pričom. O mojoj majci, našem stanu, crnom tržištu ploča. I mada sam nazive albuma pozaboravljao, počeo sam po sećanju da opisujem slike na omotima, a on bi svaki put podigao prst i rekao nešto kao: „A, pa to će biti *Inimitable*. *The Inimitable Tony Gardner*.”

Mislim da smo obojica uživali u toj igri, ali onda sam primetio da gospodin Gardner više ne gleda u mene, pa sam se osvrnuo upravo kad je neka žena prilazila našem stolu.

Bila je to jedna od onih Amerikanki, toliko elegantnih, s tako famoznom kosom i figurom, da niste ni svesni da više nisu mlade dok ih ne vidite izbliza. Iz daljine, pomislio

bih da je manekenka iz onih lakiranih modnih žurnala. Ali kad je sela pored gospodina Gardnera i podigla tamne naočare iznad čela, shvatio sam da ima bar pedeset godina, možda i više. Gospodin Gardner mi je rekao: „Ovo je Lindi, moja supruga.”

Gospođa Gardner mi se široko osmehnula, mada neka-ko usiljeno, a zatim rekla mužu: „A ko ti je ovo? Našao si drugara?”

„Upravo tako, draga. Baš mi je bilo zabavno da razgovaram sa... izvini, prijatelju, ne znam kako se zoveš.”

„Jan”, brzo sam odgovorio. „Ali drugari me zovu Janek.”

Lindi Gardner je rekla: „Šta, nadimak ti je duži od imena? Gde je tu logika?”

„Nemoj da si neučtiva prema čoveku, draga.”

„Nisam neučtiva.”

„Ne podsmevaj se njegovom imenu, draga. Budi dobra devojčica.”

Lindi Gardner se okrenula prema meni s nekim bes-pomoćnim izrazom. „Znaš li o čemu on to priča? Jesam li te uvredila?”

„Ne, ne”, rekao sam, „nipošto, gospođo Gardner.”

„Stalno mi govori da sam neučtiva prema publici. Ali nisam ja neučtiva. Jesam li malopre bila neučtiva prema tebi?” A zatim gospodinu Gardneru: „Ja sa publikom razgovaram *prirodno*, dušo. To je *moj* način. Nikad nisam neučtiva.”

„U redu, draga”, rekao je gospodin Gardner, „daj da ne pravimo dramu od toga. Uostalom, ovaj čovek, on nije publika.”

„O, nije? Pa šta je onda? Sestrić kojeg sto godina nisi video?”

„Budi uljudna, draga. Ovaj čovek, on je kolega. Muzičar, profesionalac. Upravo nas je ovde zabavljao.” Pokazao je rukom na našu tendu.

„A, tako!” Lindi Gardner se ponovo okrenula prema meni. „Malopre si tamo svirao? Pa, divno je bilo. Ti si harmonikaš, zar ne? Baš divno!”

„Hvala najlepše. Zapravo, ja sam gitarista.”

„Gitarista? Šališ se. Pa sad sam te gledala, nema pet minuta. Sedeo si tamo, do kontrabasiste, tako si divno svirao harmoniku.”

„Oprostite, ali harmoniku je svirao Karlo. Onaj krupan ćelavi...”

„Siguran si? Ne zafrkavaš me?”

„Draga, već sam ti rekao. Ne budi neučtiva prema čoveku.” Nije baš vikao, ali odjednom mu je glas postao oštar i ljutit, i sad je zavladao čudna tišina. Prekinuo ju je sam gospodin Gardner, rekavši blagim tonom:

„Izvini, draga. Nisam hteo da se brecam na tebe.” Nagnuo se i uzeo je za ruku. Bio sam gotovo siguran da će ga ona odgurnuti, ali ne, privukla je stolicu kako bi mu bila bliže, pa drugu ruku položila preko njegove. Sedeli su tako još nekoliko sekundi, gospodin Gardner pognute glave, gospođa zagledana u prazno preko njegovog ramena, ka bazilici sa druge strane trga, mada se činilo da ništa ne vidi. Na tih nekoliko trenutaka kao da su zaboravili ne samo na mene koji sam sedeo s njima nego i na sav onaj svet na pjaci. Onda je ona rekla, maltene šapatom:

„U redu, dušo. Ja sam kriva. Samo sam te iznervirala.”

Još su neko vreme tako sedeli, čvrsto isprepletanih ruku. Onda je ona uzdahnula, pustila ruku gospodina Gardnera i pogledala u mene. Već me je i ranije gledala, ali ovog puta je to bilo drugačije. Ovog puta sam osetio sav njen šarm. Kao da je imala nekakav prekidač, sa brojevima od nula do deset, pa je za mene, tog trenutka, rešila da ga odvrne do šest ili sedam, ali dejstvo sam osetio baš jako, i da me je tada zamolila za neku uslugu – da mi je, recimo, zatražila da odem preko trga i kupim joj cveće – poslušao bih drage volje.

„Janek”, rekla je. „Tako se zoveš, zar ne? Izvini, Janek. Dobro kaže Toni. Nije bilo u redu da onako razgovaram s tobom.”

„Gospođo Gardner, zaista, molim vas, nije to ništa...”

„I prekinula sam vas u razgovoru. Muzičarskom, kladim se. Pa znate šta, odoh ja, a vi se lepo ispričajte.”

„Nema potrebe da ideš, draga”, rekao je gospodin Gardner.

„O da, ima, dušo. Prosto *čeznem* da zavirim u onu tamo Pradinu radnju. Došla sam samo da ti kažem da ću se zadržati duže nego što sam mislila.”

„U redu, draga.” Po prvi put se Toni Gardner uspravio u stolici i duboko udahnuo. „Ako misliš da će te to razveseliti.”

„Biće mi ta radnja bogovski provod. Pa, momci, ispričajte se do mile volje.” Ustala je i dotakla me po ramenu. „Sve najbolje, Janek.”

Gledali smo kako odlazi, zatim se gospodin Gardner malo raspitivao o tome kako je biti muzičar u Veneciji, pa i o sastavu iz „Kvadrija”, koji je tog trenutka počeo da svira. Činilo se da moje odgovore ne sluša baš pažljivo i već

sam se spremao da se izvinim i odem, kad je odjednom rekao:

„Nešto bih ti predložio, prijatelju. Saslušaj prvo šta imam na umu, a posle me slobodno možeš i odbiti.” Nagnuo se napred i spustio glas. „Mogu li nešto da ti kažem? Kad smo Lindi i ja prvi put posetili Veneciju, bili smo na medenom mesecu. Pre dvadeset i sedam godina. I uprkos svim lepim uspomenama koje smo odavde poneli, nikad se nismo vratili, bar ne zajedno. I tako, kad smo planirali ovo putovanje, ovo za nas posebno putovanje, složili smo se da moramo provesti nekoliko dana u Veneciji.”

„Ovo vam je sada godišnjica, gospodine Gardnere?”

„Godišnjica?” Delovao je zgranuto.

„Izvinite”, rekao sam. „Samo sam pomislio, zato što ste rekli da vam je ovo putovanje posebno.”

Još neko vreme je delovao zgranuto, a onda je prasnuo u smeh, gromki smeh, i odjednom sam se setio pesme koju je majka stalno puštala, gde je imao govornu deonicu usred pesme, nešto o tome kako ne mari što ga je neka žena ostavila, da bi se na kraju sardonično nasmejao. Sada se isti taj smeh razlegao trgom. Zatim je rekao:

„Godišnjica? Ne, ne, nije nam godišnjica. Ali ovo što bih ti predložio, zapravo i nije daleko od toga. Jer hoću da uradim nešto romantično. Hoću da joj priredim serenu. Pravu-pravcatu, na venecijanski način. Tu dolazimo do tebe. Ti sviraš gitaru, ja pevam. Celu stvar izvodimo sa gondole, doplovimo ispod prozora, ja joj odozdo pevam. Iznajmili smo jedan palaco nedaleko odavde. Prozor spa-vaće sobe gleda na kanal. Kad padne mrak, biće savršeno. Fenjeri na zidovima bacaju taman pravo svetlo. Ti i ja u gondoli, ona izlazi na prozor. Sve njene omiljene numere.

Ne moramo dugo ostati, još uvek su večeri hladnjikave. Samo tri-četiri pesme, tako sam zamislio. Postaraću se da budeš lepo nagrađen. Šta kažeš?”

„Gospodine Gardner, bila bi mi ogromna čast. Kao što sam rekao, za mene ste važna figura. A kad ste mislili da to izvedemo?”

„Ako ne bude kiše, zašto ne večeras? Oko pola devet? Mi rano večeramo, dotle ćemo se već vratiti. Smisliću neki izgovor da izađem iz kuće, pa ćemo se onda sastati. Ja ću naručiti gondolu, vratićemo se kanalom, pristati ispod prozora. Biće to savršeno. Šta kažeš?”

Možete i zamisliti, bilo je to kao ostvarenje nekog sna. A osim toga, ideja je delovala tako dirljivo, taj par – on u šezdesetim, ona u pedesetim – a ponašaju se kao zaljubljeni tinejdžeri. Štaviše, ideja je bila tako dirljiva da sam takoreći, mada ne sasvim, zaboravio na scenu kojoj sam malo pre toga prisustvovao. Hoću reći, već u toj fazi, u dubini duše sam znao da neće sve ići tako glatko kako je on to predstavio.

Narednih nekoliko minuta, gospodin Gardner i ja sedeli smo i razgovarali o detaljima – koje bi pesme želeo, koji mu tonaliteta odgovara, sve u tom stilu. Onda je došlo vreme da se vratim pod tendu zbog našeg sledećeg seta, pa sam ustao, stegnuo mu ruku i rekao da uveče apsolutno može računati na mene.

Ulice su bile mračne i tihe dok sam te večeri išao na sastanak sa gospodinom Gardnerom. U to vreme, redovno bih zalutao čim se udaljim od Pjace San Marko, i mada sam krenuo dosta ranije, mada sam znao na koji je mostić

gospodin Gardner mislio, ipak sam zakasnio nekoliko minuta.

Stajao je tačno ispod ulične svjetiljke, u pogužvanom tamnom odelu, a košulja mu je bila raskopčana do trećeg ili četvrtog dugmeta, tako da ste mu mogli videti dlake na grudima. Kad sam se izvinio što kasnim, rekao je:

„Šta znači par minuta? Lindi i ja smo u braku već dva-deset sedam godina. Šta znači par minuta?”

Nije bio ljut, ali delovao je smrtno ozbiljno i natmureno – nimalo romantično. Iza njega je već stajala gondola, blago se ljuljuškala na vodi, i video sam da je gondolijer Vitorio, momak koji mi se baš i nije dopadao. Pre- da mnom je Vitorio uvek bio ljubazan, ali znam – znao sam u to vreme – da ide naokolo i priča razne gadosti, sve same besmislice, o ljudima poput mene, ljudima koje naziva „strancima iz novih zemalja”. Stoga, kad me je te večeri pozdravio kao brata, samo sam klimnuo glavom i ćutao dok je on pomagao gospodinu Gardneru da se sme- sti u gondolu. Tada sam mu dodao gitaru – poneo sam bio špansku, a ne onu sa ovalnim otvorom – pa se i sam ukrcao.

Gospodin Gardner se stalno premeštao na pramcu, a jednog trenutka je tako nezgrapno seo da smo se zamalo prevrnuli. Ali on kao da to nije ni primetio, i dok smo se otiskivali, samo je zurio u vodu.

Nekoliko minuta smo plovili u tišini, pored mračnih zgrada i ispod niskih mostova. Onda se prenuo iz dubo- kih misli i rekao:

„Slušaj, prijatelju. Znam da smo već dogovorili set za večeras. Ali nešto se mislim. Lindi obožava onu pesmu, 'By the Time I Get to Phoenix'. Snimio sam je jednom davno.”

„Naravno, gospodine Gardnere. Moja majka je uvek govorila da je vaša verzija bolja od Sinatrine. Pa i od one čuvene, Glena Kembela.”

Gospodin Gardner je klimnuo glavom, a onda neko vreme nisam mogao da mu vidim lice. Pre nego što smo skrenuli iza jednog ugla, Vitoriov gondolijerski povik odjeknuo je između zidova.

„Nekad sam joj tu pesmu često pevao”, rekao je gospodin Gardner. „I znaš šta, mislim da bi večeras volela da je čuje. Da li ti je melodija poznata?”

Dotle sam već izvadio gitaru, pa sam odsvirao nekoliko taktova.

„Idi malo više”, rekao je. „Idi na e-mol. Tako sam je izveo na albumu.”

Započeo sam, dakle, akordima u tom ključu, i posle možda cele jedne strofe, gospodin Gardner je zapevao, veoma tiho, ispod glasa, kao da se jedva priseća kako idu reči. Ali glas mu je bio zvonak u tom tihom kanalu. Šta više, zvučao je zaista čarobno. I na trenutak mi se učinilo da sam ponovo dečak, u onom stanu, ležim na tepihu dok majka sedi na sofi, iznurena, ili možda slomljenog srca, dok se u uglu sobe vrti album Tonija Gardnera.

Odjednom je gospodin Gardner prestao da peva i rekao: „U redu. Izvešćemo 'Phoenix' u e-molu. Posle toga možda 'I Fall in Love Too Easily', kao što smo planirali. A za kraj, 'One For My Baby'. To će biti dovoljno. Duže od toga neće biti voljna da sluša.”

Potom kao da je iznova utonuo u svoje misli, pa smo dalje plovili kroz tamu slušajući blago pljuskanje Vitoriovog vesla.

SADRŽAJ

KRUNER.	7
BILA KIŠA ILI SUNCE	39
MALVERNSKA BRDA	89
NOKTURNO	125
VIOLONČELISTI	185

Kazuo Išiguro
NOKTURNA
PET PRIČA O MUZICI I SUTONU

Za izdavača

Dijana Dereta

Izvršni urednik

Tijana Petković

Lektura i korektura

Dijana Stojanović

Likovno-grafička oprema

Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-186-9

Tiraž

1000 primeraka

Beograd 2018.

Izdavač / Štampa / Plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-32

ИШИГУРО, Казуо, 1954–

Nokturna : pet priča o muzici i sutonu / Kazuo Išiguro
; prevela s engleskog Arijana Božović. – 1. Deretino izd.
– Beograd : Dereta, 2018 (Beograd : Dereta). – 226 str. ;
21 cm. – (Biblioteka XXI vek / [Dereta])

Prevod dela: Nocturnes / Kazuo Ishiguro. – Tiraž 1.000.
– Sadržaj: Kruner ; Bila kiša ili sunce ; Malvernska brda ;
Nokturno ; Violončelisti.

ISBN 978-86-6457-186-9

COBISS.SR-ID 263565580